

A BETLEHEMI CSILLAG.

□ Kutató szemek, mik sötét éjszakákon hallgatag tornyokból figyelik a Ködfoltok rejtelmes fényeit, az Orion s a Myrák csillagképeinek titokzatos villanásait, mit se tudnak róla.

□ A csillag, mely két ezreddel ezelőtt ott ragyogott a betlehemi istálló felett, eltűnt. Mint ahogy eltűn minden sugár, mely a földi térekre hull. Hogy fűszállá és virágszirommá, energiává és léletté transzcendentalódva, folytassa tovább törvényszerű, örök életét.

□ Két évezrede munkál a fény, mely a betlehemi csillagból az emberiségre áradt. Ám a teremtettség képe látszólag keveset változott. A földi távlatok ma is úgy állanak, ahogy egykor az Ő szelid, kék szemekre rárajzolódott. Mint akkor, úgy borúl ránk az ég, melyre rejtelmes kéz csillagbetűkkel írta föl a teremtés titkait. S Betlehem mezői, hol pálmafák ingatják halkan koronájukat, ma is angyali üdvözlét zúgnak a gyermekeknek. Mint akkor, mikor az Embernek fia a jászolban mosolygva álmodott.

□ S a föld is áll feketén. Hol az emberi élet ma sem több, mint vizek felszínén nyüzsgő apró lények halk fohásza. Akik jövünk szüntelen rajokban a semmiségből. Megcsillanunk, mint lepkék himporos szárnya a napsugáron, aztán elmerülünk, ha ránk száll az est, az árnyék. Hova lesz munkánk? Hova lelkünk szívárványos ragyogása? És hova lett Betlehem csillaga? Búsan kérdezzük.

□ Mert a tömegek lelkei, mint Betlehem mezői, ma is sötéten és elhagyottan állanak. És a kontraszt a fények és árnyak közt így karácsony éjszakáján még megkövesztöbben mered reánk. Fölöttünk a magasságok, a célok fénytengere. És alant, a mi világunk: óh, ez csupa hallgatás és borús árnyék! Amilyenek az ő szemei is látták, mikor eljött a világot megváltani.

□ Jött kitárt karokkal, egész életén át szórva szívének, agyának dús kincseit. Mint minden apostol. És elment tőlünk összetört karokkal, dárdával átvert szívvel, véres arccal bukván a homokra. Mert az emberiség durva ösztönei így szoktak fizetni az apostoloknak.

□ Hát a lelke? Lelke, mely mint a gyémánt, önerejével világolt az éjszakában. És alkotásai? Melyekbe belevitte egész természetét, finom érzékenységét, bízó felfogását az emberekről, királyi alázatosságát, az önfeláldozás és könyörületesség szükségérzetét?!

□ Szemei, melyek könnytől mindig nedvesek voltak, búsan zárultak le. De arcán, mikor temették, ott volt az idvezültek mosolya. S messze napkeleten ma bizonyára álmodik álmainak beteljesüléséről. Országának diadaláról, mely teli van fényességgel, mert nem e világból való. „Legyetek tökéletesek,” ezek voltak búcsúszavai.

□ S fehér márványszobrai, miket azóta oltárainkra tettünk — óh, a külső díszben pazarok vagyunk — márványszobrai jó hogy nem látnak szíveinkbe. És szemei, melyek mindig könnytől nedvesek voltak, jó hogy lezárultak és nem látnak arcainkba. Hadd álmodozzék ott messze keleten, hol ma glóriák zenének az éjféli misék antiphonáiban és pastore-jai-ban és angyali üdvözlét zúgnak a pálmafák a behorpadt sírokon.

□ Így nem látja a rettenetes kontrasztot, mely az ideálokat és embereket még ma is elválasztja. Amik úgy néznek egymásra, mint az ég és föld; mint a fény és árnyék; mint a gyertyalobogvány és ravatal...

□ □

□ „Non omnis moriar.“

□ Flammarionnak van egy szép mondása. „A haldokló fohásza talán virággá válik, vagy a zöldelő mező mosolyává.“

□ Ez a gondolat a betlehemi csillagból sugárzott ki s benne van a megváltás útja és misztériuma. A haldokló fohásza nem száll el nyomtalan. A megváltás tragédiája itt érintkezik az étellel és lesz eleven ható erővé.

□ Mélységes krisztusi meglátás volt az, mely az emberiség kulturájának kérdését a lélek nevelésének kérdésévé tette. A lélek a krisztusi birodalom s ennek meghódítása: ez a megváltás gyönyörű koncepciója. Ő, aki előtt ezren és ezren próbálják fölépíteni egy tisztább kultura falait, ő jól tudta, hogy ezt a templomot az anyag durva köveiből fölépíteni soha, senkinek nem sikerült. S mikor a durva szívtelenségben, a mohó önzésben, a bennünk lakozó állati ösztönökben fölismerete az emberi örök szenvedések kútfejét: a lélek nevelésében találta meg az archimedesi pontot, amelyből a rothadt világot sarokaiból kiemelheti.

□ S a haldokló fohásza a kultura termékeny mosolyává vált. „Non omnis moriar.“

□ Nézzetek körül a világban és lássátok az ő gondolatainak termékeny mezőit! Amerre néztek: a keresztény kultúra oltárain, művein, intézményein az Ő halvány kezének finom jegyei látszanak. Az irgalmasság otthonai, a társadalom lelkének összes szociális alkotásai, államok és törvények alappillérei, a tudomány végcéljai, az irodalom lelke, a művészetek legszebb eszményei — mint Róma hatalmának egykor összes szálai, — egyetlen középpont arany oszlopánál futnak össze. Ott, ahol az ő kősziklán épült tanainak jegye: a Kereszt — a humanizmus, az emberszeretet e gyönyörű szimboluma — mindenünnen látható magasságban ragyog a világra. Eszméiben évezredek napsugaraival vannak elraktározva s lelkünk évezredekén át fog az Ő lelke sugarainál melegedni.

□ A tizenkét tanítvány, aki elszántan kezdte eszméit hirdetni, ma a kultúra összetett szervezetében, legyőzhetetlen hadsereggé növekedett meg. Avagy nem tudjátok, hogy a millió gondolat, könyv, betű mind az ő elszánt harcosa? Látjátok-e az ő kutató szemét, amint az emberélet rejtelseibe mélyed, „Faust“ és „Kain“ problémáján? Halljátok-e Lucifer felhördülését, amint a Sátán az embernek fiával kifáradva, lankadtan vívja harcait? És nem látjátok a tiszta forrásokat, melyekből a világirodalom legszebb eszméi a lelkekbe csörgedeznek? A hit, a túlvilág kék távlatát Miltonnál, mely az Ő lelkéből való kékség; „Manfred“ siralmát és Astarte árnyát, mely az Ő halálhymuszainak zokogó mélységeit tárja föl? A

nőt, a „Quo vadis“ fehér Lygiáját, kinek lelkét, mint Magdolnát, az Ő ujja érintése oly tisztává tette. Ki vezérli állami, társadalmi reformátoraink tollát? Zolát a gazdasági evolúció rajzában, Tolsztojt, aki a Háború vádiratát írja a jövő számára, s a szolgaság rettenetes siralmát Dosztojevszkij tollán: a vérlázító képeket, a „Visszaemlékezéseket a halottak házából?“

□ Ez az Ő munkája. Mind, mind. Az elvetett magvak nem hullottak az útfélre; ezek mind az ő termékeny mezői, melyekbe eszméinek magját egyre szelesebb, egyre gyönyörűbb lendülettel veti el közöttünk.

□ S a betlehemi csillag nem fog kialudni soha. Mert egy lett érzésünkkel, szíveink tüzevel, a művelődésről szőtt álmainkkal.

□ Mi vagyunk a fáradt vándormadarak, melyekről Vogüé-nek szépséges metaforája beszél. Akik vezetők keresnek és eltévedve kétségbeesetten keringenek a viharban a mocsárok felszíne fölött. De próbáljátok megmondani nekik, hogy van egy menedékhely, ahol a sebzett madarakat befogadják, ápolják és fölmelengetik. És látni fogjátok, hogy mind e madarak és lelkek fölszállanak oda, aki szívből fakadt kiáltással magához hívja őket.

□ Én hallom e szót. Az Ő szava az és túlharsogja minden harangok szavát.

□ És sebhelyes kezét, mely az irányt mutatja, áhítattal simogatom meg.

□ Gloria, gloria!

MÉSZÁROS SÁNDOR.

